

چو، چو فقاقت نبود؟

از رهبری عدول المؤمنین نگفته است، بلکه شواهد منفی فراوانی علیه آن وجود دارد. اعتقادی شبیه اعتقاد آقای آذری، به هیج وجه، مخصوص همه و حتی اکثریت اعضای مجلس هم نبود. در بررسی مذاکرات اجلاسیه تا به اینجا دیدیم که رهبری آقای خامنه‌ای، طرفدارانی جدی داشت که بخش قابل توجهی از آنها هم در صلاحیت فقهی او تردید نداشتند. در خاطرات نمایندگان هم آمده است که تردید درباره صلاحیت علمی آقای خامنه‌ای، به هیج وجه همه گیر نبوده است: «بعضی‌ها خواستند بگویند که اجتهاد ایشان مورد بحث است ولی همه افراد نبودند، شاید یک کسی این به ذهنش آمده بود.»

بنابراین بخش مهمی از خبرگان رهبری، تردیدی در اجتهاد و صلاحیت علمی آقای خامنه‌ای نداشتند و برای همین، حتی سعی می کردند که شبهات شخص نامزد رهبری و نیز آن عده‌ای را که تردید داشتند نیز حل کنند و به آنها راه حل نشان دهند. مثلاً

در سال‌های بعد، و با تکیه بر این اظهارات آقای آذری، بعضی نمایندگان ادعا کردند که اصلاً چو حاکم در اجلاسیه چهاردهم خرداد، درباره رهبری آقای خامنه‌ای، چو فقاقت نبود، و خبرگان، ناظر به صلاحیت‌های دیگری به رهبری ایشان رأی مثبت دادند: سید محسن موسوی تبریزی: «آقای خامنه‌ای بلند شد گفت، من را که رهبر بکنید بعضی از آقایان اصلاً از من که اطاعت نمی کنند. گفت همین آقای آذری، آقای آذری گفت نه از نظر ما عدول المؤمنین عیب ندارد. بلند گفت، چون چو، چو عدول المؤمنین بود، چو اطاعت از شخصی به عنوان فقیه نبود که حالا بخوایم او را رهبر کنیم. یک کسی آنجا نگفت که ایشان فقیه است؛ یعنی چه از باب عدول المؤمنین عیب ندارد و خلاصه از این چیزها دیگر، جزئیات دیگری هم بود.»

مدعی آقای محسن موسوی، نه تنها مؤید دیگری جز سخنان آقای آذری ندارد و اساساً هیچ شخص دیگری جز او، سخن

صورت عملکرد نمایندگان در اجلاسیه چهاردهم خرداد

۴- به رهبری آیت‌الله خامنه‌ای رأی مثبت داده اند یا منفی؟ بدیهی است که با توجه به کیفیت مراجعی که بیان کردیم، نتوانستیم درباره همه اعضای مجلس خبرگان داوری کنیم و از این رو در برخی موارد، به پاسخ دقیقی نرسیدیم که آن را با عنوان «معلوم نیست»، در جدول مشخص کرده‌ایم. از اینکه اسناد صریح و مضبوطی درباره نوع آرا یا حضور و غیاب نمایندگان در اجلاسیه خردادماه، اساساً وجود دارد، اطلاعی در دست نیست. در صورت وجود چنین اسنادی، انتشار آن می‌تواند ارزش تاریخی قابل توجهی داشته باشد.

نخست با تکیه بر، فیلم اجلاسیه و تحلیل و واکاوی دقیق آن، و دوم، دیگر مراجع کمک‌کننده مانند نطق‌های اعضا، مصاحبه‌ها، خاطرات و دیگر اسناد درجه دوم، کوشیدیم که عملکرد خبرگان در اجلاسیه ۱۴ خرداد ۶۸ را در چهار مورد مشخص احصا کنیم:

۱- اینکه در اجلاسیه خردادماه، اساساً حضور داشته‌اند یا خیر؟
 ۲- در رأی گیری برای قبول استغای آیت‌الله منتظری چه رأی داده‌اند؟
 ۳- رأی آنها در بحث رهبری شورا یا فرد چه بوده است؟

ردیف	نام	استان	حضور در اجلاسیه ۶۸ خرداد	رأی به پذیرش استغای منتظری	رأی در بحث شورا یا فرد	رأی در بحث آیت‌الله خامنه‌ای
۱	احسان بخش صادق	گیلان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۲	احمدی میانجی علی	آ. غربی	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت
۳	اسحاق مدنی محمد	سیستان و بلوچستان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۴	امامی کاشانی محمد	تهران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵	امینی ابراهیم	چهارمحال و بختیاری	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۶	امینیان مختار	گیلان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۷	انوری محی‌الدین	همدان	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۸	انوری میرزا محمد	هرمزگان	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۹	ایزدی عباس	اصفهان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۱۰	ایمانی اسدالله	گیلان	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت
۱۱	آذری قمی احمد	تهران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۱۲	باریک‌بین هادی	زنجان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۱۳	باقری کنی محمدباقر	تهران	حاضر	مثبت ^۲	معلوم نیست	غایب ^۱
۱۴	بنی‌فضل مرتضی	آ. غربی	حاضر	مثبت	شورا	معلوم نیست
۱۵	تبریزی غروی عبدالحسین	آ. شرقی	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۱۶	جمی غلامحسین	خوزستان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۱۷	جنتی احمد	خوزستان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۱۸	جوادی آملی عبدالله	مازندران	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۱۹	حاج آخوند مجتبی	باختران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۲۰	حائری شیرازی محمدصادق	فارس	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۲۱	حسینی خامنه‌ای سیدعلی	تهران	حاضر	مثبت	شورا	منفی
۲۲	حسینی کاشانی سیدمحمد	اصفهان	حاضر	منفی	فرد	منفی
۲۳	حسینی سیدعلی	کردستان	حاضر	مثبت	شورا	معلوم نیست
۲۴	خزعلی ابوالقاسم	خراسان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۲۵	خسروشاهی سیدهادی	تهران	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت
۲۶	خلخالی صادق	تهران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۲۷	خوانساری سیدمحمدباقر	تهران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۲۸	دستغیب سید علی‌اصغر	فارس	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۲۹	دستغیب سیدعلی‌محمد	فارس	حاضر	معلوم نیست	شورا	مثبت
۳۰	دشتی ابراهیم	بوشهر	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۳۱	راستی کاشانی حسین	تهران	حاضر	مثبت	معلوم نیست	مثبت
۳۲	رضوانی غلامرضا	تهران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۳۳	روحانی سیدمهدی	مرکزی	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۳۴	روحانی‌راد هادی	مازندران	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۳۵	زرنجی حسین	باختران	حاضر	مثبت	شورا	منفی
۳۶	سلطانی طباطبایی سیدمحمدباقر	لرستان	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۳۷	شهمیری قربانعلی	کهگیلویه و بویراحمد	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۳۸	صالحی مازندرانی اسماعیل	مازندران	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۳۹	صانعی یوسف	تهران	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۴۰	طاهر شمس جلال	مرکزی	حاضر	مثبت	فرد	منفی
۴۱	طاهری اصفهانی سیدجلال‌الدین	اصفهان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۴۲	طاهری خرم‌آبادی سیدحسین	لرستان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۴۳	عبادی سیدمهدی	سیستان و بلوچستان	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۴۴	عبایی خراسانی محمد	خراسان	حاضر	معلوم نیست	شورا ^۱	منفی
۴۵	غروی‌ان عبدالجواد	خراسان	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت
۴۶	فاضل لنگرانی محمد	مرکزی	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۴۷	فاضل هرندی محی‌الدین	فارس	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۴۸	فردوسی‌پور اسماعیل	خراسان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۴۹	فهیوم کرمانی مرتضی	کرمان	حاضر	منفی	معلوم نیست	مثبت
۵۰	فیض گیلانی محمدعلی	گیلان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵۱	قریشی سیدعلی‌اکبر	آ. غربی	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	معلوم نیست
۵۲	کریمی سیدجعفر	مازندران	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۵۳	مجتهد شبستری محسن	آ. شرقی	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵۴	مجتهدی محمدحسین	خوزستان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵۵	محقوقی عباس	گیلان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵۶	محمدی گیلانی محمد	گیلان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۵۷	محمدی لائینی حسین	گیلان	حاضر	مثبت	فرد	معلوم نیست
۵۸	محمدی عبدالله	کردستان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۵۹	مروارید محمدتقی	ایلام	حاضر	منفی	شورا	منفی
۶۰	مروج بیوک	آ. غربی	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۶۱	مشکینی علی‌اکبر	تهران	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۶۲	معصومی شاه‌رودی علی‌اصغر	خراسان	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۶۳	مقدسی شیرازی ابوالحسن	خراسان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۶۴	ملکوتی مسلم	آ. شرقی	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۶۵	موحدی کرمانی محمدعلی	کرمان	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۶۶	موسوی اردبیلی سیدعبدالکریم	تهران	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۶۷	موسوی تبریزی سیدابوالفضل	آ. شرقی	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۶۸	موسوی تبریزی سیدمحسن	آ. شرقی	حاضر	مثبت	فرد	منفی
۶۹	موسوی جزایری سیدمحمدعلی	خوزستان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۷۰	موسوی خونینی‌ها سیدمحمد	زنجان	حاضر	مثبت	شورا	منفی
۷۱	موسوی زنجانی سیداسماعیل	زنجان	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت
۷۲	مومن قمی محمد	سمنان	حاضر	منفی	فرد	منفی
۷۳	نورمفیدی سیدکاظم	مازندران	حاضر	معلوم نیست	شورا	منفی
۷۴	نوری همدانی حسین	همدان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۷۵	واعظ طبسی عباس	خراسان	حاضر	مثبت	فرد	مثبت
۷۶	هاشمی فرستجانی اکبر	تهران	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۷۷	هاشمیان محمد	کرمان	حاضر	مثبت	شورا	مثبت
۷۸	همت‌ی حسن	خوزستان	حاضر	معلوم نیست	شورا ^۱	منفی
۷۹	یثربی سیدمهدی	اصفهان	حاضر	معلوم نیست	فرد	مثبت
۸۰	یکتایی هبه‌الله	آ. غربی	حاضر	معلوم نیست	معلوم نیست	مثبت

تواضع و پرهیز از مقام

محکم تر شد. شما ملا محظه کنید که شخصیتی چنین مطلبی به او رو بیاورد، به چشم خودش ببیند که به او رأی دادند. ولی این حرف‌ها تواضع و پرهیز از مقام برداشت کردند. برای نمونه آقای خزعلی معتقد است این سخنان و آن استنکاف، «برای تواضع‌شان بود» و موسوی جزائری هم تأکید می‌کند که «با وجود اینکه آقای خامنه‌ای اظهار تواضع کرده و مخالفت می‌کردند، لکن سرانجام ایشان پذیرفتند.»

آقای سیدعلی اصغر دستغیب هم معتقد است:

سیدعلی اصغر دستغیب: «آقای خامنه‌ای حرف آخر را زد و گفت مخالفم و آمد پایین. گفت مخالفم. آمدند و نشستند. ابداً هیچ کس قبول نکرد که بگویند ایشان خودش گفته من مخالفم. اصلاً دل‌ها

اما به غیر از این تحلیل آقای موسوی تبریزی، جمعی از خبرگان رهبری، سخنان آقای خامنه‌ای در مخالفت با رهبری خود را نوعی تواضع و پرهیز از مقام برداشت کردند. برای نمونه آقای خزعلی معتقد است این سخنان و آن استنکاف، «برای تواضع‌شان بود» و موسوی جزائری هم تأکید می‌کند که «با وجود اینکه آقای خامنه‌ای اظهار تواضع کرده و مخالفت می‌کردند، لکن سرانجام ایشان پذیرفتند.»

آقای سیدعلی اصغر دستغیب هم معتقد است:

سیدعلی اصغر دستغیب: «آقای خامنه‌ای حرف آخر را زد و گفت مخالفم و آمد پایین. گفت مخالفم. آمدند و نشستند. ابداً هیچ کس قبول نکرد که بگویند ایشان خودش گفته من مخالفم. اصلاً دل‌ها